

"איזו מדינת ישראל אתה רוצה?"

טקס סיום מחזור של המכללה לביטחון לאומי, גלילות, 12 באוגוסט 1993

לפני עשרים-וחמש שנים נפגשו נשיא-ארצות הברית וראש ממשלת ישראל. לינדון ג'ונסון

שאל אז את לוי אשכול: אדוני ראש הממשלה, איזו מדינת ישראל אתה רוצה?

היום, ארבעים-ושש שנים אחרי הקמת המדינה, עשרים-ושש שנים אחרי מלחמת ששת-

הימים, אולי הגיע הזמן להשיב על השאלה הזו: איזו מדינת ישראל אנחנו רוצים? התשובה

שלי היא כוללנית: אנחנו רוצים מדינת יהודים, מדינה ציונית, מדינה דמוקרטית מתקדמת,

מדינה חזקה.

מפקדים בוגרים, ההיסטוריה היהודית נתנה לבני דורנו זכויות: אך דור לפנינו לא זכה, דומני,

לחוויות כל כך עזות, כל-כך מרות וכל-כך יפות. היינו ועדיין אנחנו עדים ושותפים לתקופה

החשובה, המכריעה והמרתקת בתולדות העם היהודי מאז חורבן הבית. מאה השנים

האחרונות ימלאו פרקים רבים וחשובים בתולדות העם היהודי, ואנחנו השתתפנו בעשיית

ההיסטוריה הזו. בעיני, עיניו של יליד הארץ, הצטיירו תמיד היהודי הקולקטיבי והגלות

בדמותו של יהודי כפוף בעל כוחות גוף דלים וכוחות נפש עצומים. היהודים שלמדנו עליהם,

שקראנו עליהם בשירי ביאליק, בסיפורי שלום עליכם, עסקו בעיקר בהישרדות. מה אנחנו

זוכרים מהשירים? מהסיפורים? מושגים ומילים כמו "גלות", "פרעות" "פוגרומים" "גטאות".

האמרה היותר מצוטטת של התקופה היא הייתה: "השמש זרחה, השיטה פרחה - והשוחט

שחט". אמנם כן, בצד החיים בגטאות היו גם חיי רוח עשירים. העם היהודי הוציא מתוכו את

מיטב הסופרים והמשוררים, ועד היום הוא מיוצג בשורה הראשונה של המדענים, אישי הרוח

והמוסר הגדולים בעולם. אין זה מקרה שרבע מחתני פרס הנובל הם בני עמנו. אבל העובדה

היא שתמונת העולם שנחרתה בזיכרונם של בני דורנו היא של יהודי שהפחד ניבט מן העיניים

שלו, עלה נידף, "כקש הנתון לגצו של כל זד"- כמאמר המשורר. באמצע המאה העשרים

השתנתה התמונה מן הקצה אל הקצה: הקמת מדינת ישראל הולידה דמוי של יהודי חדש -

צבר, איש חזק, לוחם, זקוף קומה, שורשי, האחד שמכה את כל הקמים עליו, דוד שגובר על

גולית. סביב היהודי החדש התפתחה דמות של "סופרמן" ישראלי, כל יכול, בעל תושייה, מתוחכם, מנצח. הישראלי והיהודי קמו כל בוקר וחיכו למבצע אנטבה חדש... התברר שהדימוי של ה"סופרמן" הישראלי עשה רושם על העולם בתחום הצבאי, אבל ככל שהיינו חזקים, כך פגעו בנו. אולי הייתה זו קנאה, אולי העולם לא התרגל ליהודי החדש.

הציונות גונתה, מצבנו הבינלאומי היה קשה. שווקים נסגרו בפנינו, החרימו אותנו. היה יותר מגרעין של אמת בהגדרה שליוותה את חיינו כאן במשך שנים ארוכות: העולם כולו נגדנו. אפשר לומר שהאיבה הערבית והבדידות המדינית פגעו בנו: איבדנו אמון באחרים, חשדנו בכולם. יצרנו אווירת מצור. חיינו במעין גטו מדיני, כלכלי ונפשי. הסתגרנו. התרחקנו. פקפקנו. הסתייגנו. יצרנו דפוסים של עקשנות וראיית העולם בצבעים קודרים. האמת היא שלאווירת המצור היו גם יתרונות, מיצינו מכוחנו יכולות אדירות. חוללנו ניסים ונפלאות. עשינו דברים שלא ייאמנו ואת כל זאת עשה עם קטן ומוקף חומות, עם שהרגיש שהוא עמד עם גבו אל הקיר.

בעשור האחרון של המאה העשרים חלו שינויים דרמטיים. האטלסים מלפני חמש שנים אינם יכולים לשמש עוד כספרי לימוד, המפות השתנו, אימפריות נמחקו, מדינות חדשות קמו. גבולות חדשים נוצרו, אידיאולוגיות שמאות מיליונים האמינו בהן התמוטטו וקרטו כבניין קלפים. הכל זז. יש מחיר למהפכה העוברת על העולם ולאידאולוגיות שחלפו: כחמישים עימותים מזוינים מתחוללים כרגע בעולם. מול המציאות החדשה בעולם המשתנה, עלינו לעצב מימד חדש לדמותו של הישראלי. זו השעה לשינויים: להיפתח, לראות סביב, להידבר, להשתלב, להסביר פנים, לעשות שלום. עלינו לראות את העולם המשתנה בעיניים מפקחות: שוב אין הוא נגדנו. מדינות שקשרו איתנו יחסים דיפלומטיים. מדינות שמעולם לא השיטו לנו יד, מדינות שגיננו אותנו, שלחמו בנו, סייעו בעצה ובמעשה לאויבינו המרים ביותר - רואות בנו היום כתובת ראויה ונכבדה. ישראל הייתה לאבן שואבת לעולם כולו, וכמעט שמתקיים הפסוק "ונהרו אליו כל הגוים". זו המציאות החדשה. עלינו להיות חלק ממנה, והיא מצווה עלינו לחולל מהפכה בדפוסי המחשבה וההתנהגות שלנו לקראת השנים הבאות. לקראת סוף המאה הנוכחית אנו רוצים לחיות במדינת יהודים, שיש בה גם מיעוט ערבי שווה-זכויות,

ואשר מקפלת בהווייתה אלפי שנות היסטוריה, בהן עוצבה דמותנו הרוחנית, הדתית והמדינית. זה ביתנו. זו התגשמות החלום הציוני - שדורות של יהודים רצו בו. אנחנו חיים בארץ הבחירה, אבל לא אנחנו בחרנו בשכנינו. הם כאן, הם איתנו - לטוב ולרע.

נכפו עלינו מלחמות. היום אנו עושים מאמץ כן להגיע לשלום. זו הדרך לחיות כאן: שלום וביטחון עם כל שכנינו. נחיה אחד לצד השני - מדינת ישראל, סוריה, ירדן, לבנון, והפלסטינים בשטחים, בנוסף לשלום הקיים עם מצרים. נחיה ביחסי שכנות, מסחר, פולחן דתי ללא הפרעה, תנועה חופשית.

לשם כך עלינו לשנות דפוסי-חשיבה שנטבעו בנו במשך שנות האיבה. אנחנו צריכים לחשוב אחרת, לראות את הדברים אחרת. השלום מחייב עולם מושגים חדש, הגדרות אחרות, חינוך והדרכה. הנה, כך נחזור אל המקורות, אל החלום הציוני שימשיך את סיפור ההצלחה של שיבת ציון, אל הפריחה הרוחנית, הטכנולוגית והכלכלית, ואל בניין החברה הצודקת ששואפת לעילויי האדם. כך גם נחזק את יסודות הדמוקרטיה במדינה הדמוקרטית היחידה בחלק זה של העולם. אין זה מובן מאליו. אבותינו ואבות אבותינו שהגיעו לארץ-ישראל מרוסיה ומרוקו, פולין ותימן, לא נולדו ולא חיו במדינות דמוקרטיות ולא חיו ולא ידעו חיים דמוקרטיים. הדמוקרטיה נובעת אצלנו משורשי העם היהודי ומסורתו.

מפקדים, בוגרים המכללה, בצד הסיכויים הגדלים והולכים לשלום, קיימות סכנות לביטחון ישראל ותושביה - ואין להתעלם מהן. רק מדינת ישראל חזקה מסוגלת לספק למנהיגיה את תחושת הביטחון הנחוצה לקבלת החלטות קשות ולעיתים כואבות למען השלום. מאחורי המלים "מדינת ישראל חזקה" עומדים אתם וחבריכם בצה"ל ובכוחות הביטחון. גורלה של מדינת ישראל תלוי בכם. תוצאות כל מלחמה תלויות בכם. זוהי אחריות שאין כבדה ממנה. מפקדים, בוגרים, ללא צניעות אומר לכם היום: אתם הצבא הטוב ביותר בעולם - שאין עוד כמותו ברמתו המקצועית, באיכות מפקדיו וחייליו, במוסר הלחימה, בנכונות להקרבה. רק בצה"ל של כולנו מזנקים שני חובשים אל חבריהם הפצועים - ואל מותם, כפי שקרה לפני חודש בלבנון. מפקדים, בוגרי המכללה, תפקידנו ומטרתנו להביא שלום. תפקידכם - לנצח

במלחמות ולהגן על השלום אם חס וחלילה תיכפה עלינו מלחמה. אתם מתמודדים יום-יום בשנים האחרונות מול מציאות מורכבת: טרור, מלחמה באלימות, השלטת סדר והתכוננות למלחמה. אני עוקב אחריכם בדרום לבנון, בשטחים, בפעילות הביטחון השוטף, בתנאים רבי סיכונים, באימונים, בהתכוננות לשדה הקרב של העתיד, בעשייה האפורה, ואני אומר לכם: התוצאות טובות מאד. ההישגים חשובים, גם אם לא כולם נראים בעין. אתם מניעים תהליכים ארוכי-טווח, שתוצאותיהם תגענה בשנים הבאות. אבל אין די בכך. כצבא איכותי ממדרגה ראשונה, עליכם, כמפקדים, לחתור למצוינות בכל תחומי העשייה, כי אתם השורה החוצצת בין המדינה - מדינת ישראל היהודית, הציונית, הדמוקרטית, החזקה - לבין הסכנות האורבות לה, גם בעידן של צעדים לקראת שלום.

מפקדים, בוגרים, בשם צה"ל וכוחות הביטחון, בשם ממשלת ישראל, בשם אזרחי מדינת ישראל - תודה לכם - לרעותיכם, לחברותיכם, להוריכם, לבנים ולבנות, לאחים ולאחיות, למפקדים, למדריכים, לאנשי סגל ההוראה מקרב אנשי האוניברסיטה, לעובדים, לחיילים ולקצינים. ותודה מעומק הלב למפקד המכללות, אלוף יוסי בן-חנן, שאף כי נדחתה פרישתו לזמן-מה, לא תהיה לנו הזדמנות נאותה מזו לומר לו, לחייל הזה, שכל רמ"ח איבריו אומרים צבא וביטחון וגופו מצולק מקרבות: לומר לו - תודה.

בוגרים ומפקדים, אני מצדיע לכולכם.